

Komentar na prijedlog amandmana na Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije Bosne i Hercegovine

Izdavač:

Sarajevski otvoreni centar
u ime Inicijative za monitoring
evropskih integracija u BiH
www.soc.ba

Sarajevo, maj 2016.
ISSN 2303-6079

Sadržaj

Uvod	2
1. AMANDMAN BORISLAVA BOJIĆA	3
2. AMANDMANI HALIDA GENJCA	5
Amandman I	5
Amandman II	6
Amandmani V i VI	6
3. AMANDMAN NIKOLE LOVRINOVIĆA	7
O Inicijativi	9

Uvod

Sarajevski otvoreni centar je tokom 2015. godine ispred Inicijative za monitoring evropskih integracija BiH radio na **izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije BiH**. Početkom 2015. izradili smo analizu o usklađenosti Zakona sa evropskom pravnom stečevinom, a za radnu grupu za izradu izmjena i dopuna zakona spremili smo paket amandmana uz obrazloženja. Radna grupa je određeni dio amandmana preuzela, a u dijalogu sa Ministarstvom za ljudska prava i izbjeglice BiH uspjeli smo da unaprijedimo i neke druge odredbe.

U decembru 2015. Vijeće ministara BiH je utvrdilo prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije BiH. Pored proceduralnih pitanja, izmjene i dopune predviđaju i jasno navođenje dobi, invaliditeta, seksualne orijentacije, rodnog identiteta i spolnih karakteristika kao osnova na kojima je zabranjena diskriminacije. Uvodi se zabrana diskriminacije na osnovu povezanosti sa ugroženom grupom, te su poboljšane definicije uznemiravanja i seksualnog uznemiravanja. Poticanje na diskriminaciju više nije ograničeno na pitanje vjerske, nacionalne i rasne mržnje, nego je od sada poticanje zabranjeno na svim osnovama.

Poslanici u Predstavničkom domu Parlamentarne skupštine BiH, Borislav Bojić i Nikola Lovrinović, te delegat u Domu naroda Parlamentarne skupštine BiH, Halid Genjac, dostavili su amandmane na predložene izmjene i dopune Zakona o zabrani diskriminacije BiH.

U kratkom roku izradili smo komentar na dostavljene amandmane sa ciljem da podržimo dobra rješenja ali i da reagujemo na uočene probleme po pitanju amandmana zastupnika Nikole Lovrinovića i delegata Halida Genjca.

U izradi ovog komentara rukovodili smo se komparativnim rješenjima koja proizilaze iz pozitivnih zakonskih rješenja u BiH (npr. Zakon o zaštiti potrošača BiH, entitetski zakoni o parničnom postupku), odredbama Povelje o temeljnim pravima EU, te važećim antidiskriminacijskim direktivama koje definišu obaveze država članica kao i budućih država članica, te praksom Suda Evropske unije.

1. AMANDMAN BORISLAVA BOJIĆA

Predloženi amandman g. Borislava Bojića, poslanika u Predstavničkom domu Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, tiče se prijedloga uklanjanja riječi „uz njihovu saglasnost“ u Prijedlogu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije, a u odnosu na proceduralne aspekte instituta kolektivne tužbe za zaštitu od diskriminacije. **Amandman je u potpunosti opravdan, te zbog potencijalno veoma negativnih posljedica koje bi imalo usvajanje predložene izmjene Zakona o zabrani diskriminacije amandman zaslužuje dodatnu podršku i obrazloženje.**

U obrazloženju amandmana ispravno se ističe da isti „nameće dodatni teret na udruženja ili organizacije koje žele da podnesu kolektivne tužbe“, međutim i više od toga, navedeni uslov je suprotan samoj pravnoj prirodi navedenog instituta. Kolektivna tužba unesena je u Zakon o zabrani diskriminacije upravo da bi se ublažio problem koji naročito nastaje u slučajevima strukturalne diskriminacije gdje postoji potencijalno veliki broj žrtava, te gdje bi pokretanje pojedinačnih postupaka bilo neučinkovito, te se općenito negativno odrazilo po rad sudova koji su svakako pretrpani predmetima. Procesne odredbe o suparničarstvu su tek djelimično rješenje ovog problema, jer zahtijevaju aktivno postupanje pojedinačnih stranaka, zasebno utvrđivanje ispunjavanja zakonskih uvjeta, te eventualno pozitivna presuda nema prošireni učinak, čime takva presuda samo priziva dodatno parničenje. Rješenje ovog problema bilo je uvođenju instituta svojevrsne apstrakne sudske zaštite, kao podvrste postupka u javnom interesu (tzv. *actio popularis*), s obzirom na mogućnost da tačno propisana tijela pokreću sudske postupke ne u svom, već u tuđem interesu, odnosno u svrhu zaštite prava skupine ili klase poimenično neidentificiranih osoba. Upravo je posljednje specifičnost ovakve vrste tužbe, budući da saglasnost žrtava, za razliku od posebnih tužbi za zaštitu od diskriminacije, nije potrebna, niti je moguće dobiti. Dodatni uslov iz Prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije postavlja nemoguć zahtjev kako za tužitelja da dobije saglasnost velikog broja poimenično neidentificiranih osoba (npr. „porodilje u Tuzlanskom kantonu“), tako i za sud koji mora utvrditi da li je ovaj uslov ispunjen. Na ovaj način bi se uništio sam *raison d'être* kolektivne tužbe, za koju je Vrhovni sud FBiH već utvrdio da upravo zbog svoje prirode ne zahtijeva pojedinačnu saglasnost potencijalnih žrtava.¹

Treba imati u vidu da je institut kolektivne tužbe relativno nov za cjelokupni evropsko-kontinentalni pravni sistem, te da svoje porijeklo vuče iz američkog pravnog sistema. S tim u vezi treba imati u vidu da je Kongres 1966. godine uvoji veoma bitne izmjene Federalnih pravila o parničnoj proceduri („Federal Rules of Civil Procedure“), te usvojio Pravilo 23(b)(3) kojim je omogućena kolektivna tužba (eng. *class action*) bez pristanka pojedinačnih žrtava. Navedeno pravilo predstavljalo je model za mnoga druga zakonodavstva u svijetu pri normiranju ovog relativno novog instituta u svojim pravnim sistemima. Navedeno je tačno i za BiH koja modelira institut kolektivne tužbe na isti način. Navedeno nije samo slučaj u trenutnim odredbama Zakona o zabrani diskriminacije,² već i u odredbama koje regulišu institut u drugim zakonima na nivou države, poput Zakona o zaštiti potrošača, koji ovlašćuje udruženja za zaštitu potrošača da pred sudovima pokreću postupke protiv čina ili prakse koji štete zajedničkim interesima potrošača, bez da nameće dodatni proceduralni uslov traženja saglasnosti potencijalnih žrtava.³ Isti je slučaj i sa tužbama za zaštitu kolektivnih interesa u Zakonu o

¹ Presuda Vrhovnog suda FBiH, br. 58 0 Ps 085653 13 Rev, od 29.08.2014., str. 6.
² Član 17. Zakona o zabrani diskriminacije („Sl. glasnik BiH“ br. 59/09).
³ Član 121. Zakona o zaštiti potrošača („Sl. glasnik BiH“, br. 25/06 i 88/15).

parničnom postupku FBiH,⁴ odnosno Zakonu o parničnom postupku RS.⁵

Treba imati u vidu da odredbe navedenog zakonodavstva u BiH ne predstavljaju tek povoljnija procesna pravila za aktivno legitimisanog subjekta kolektivne tužbe, već prirodne elemente tog instituta. Usvajanje dodatnog uslova iz Prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije ne bi predstavljalo samo odstupanja od već postojećeg modela u drugim zakonima na nivou države, odnosno entiteta, već i odstupanje od komparativne prakse. Zakon o zabrani diskriminacije Republike Srbije propisuje mogućnost da organizacije za zaštitu ljudskih prava bez saglasnosti potencijalnih žrtava podnose tužbe za zaštitu protiv diskriminacije, a izuzetak je propisan samo u situaciji kada se diskriminatorsko postupanje, koje se osporava tužbom, „odnosi isključivo na određeno lice“, kada se od tog lica zahtijeva pismeni pristanak.⁶ Isto se, naravno, ne odnosi kada je tužba usmjerena protiv diskriminatorskog postupanja prema velikom broju poimenično neodređenih lica. Ovdje je naročito značajno antidiskriminaciono zakonodavstvo Republike Hrvatske, koje sadrži kolektivnu tužbu, a koje je već bilo predmet kontrole od strane Evropske komisije tokom predpristupnih pregovora, naročito u odnosu na obavezu provođenja minimalnih standarda o kolektivnoj tužbi iz Direktive o rasnoj jednakosti i Direktive o jednakom postupanju u zapošljavanju.⁷ Tako su odredbe o kolektivnoj tužbi (tzv. „udružna tužba za zaštitu diskriminacije“) Zakona o suzbijanju diskriminacije Republike Hrvatske identične onima iz Prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije, osim što ne sadržavaju dodatni uslov saglasnosti potencijalnih žrtava, što bi iz razloga koji su već istaknuti bio apsurdan zahtjev.⁸ Navedeno ne sadrže ni relevantne odredbe hrvatskog Zakona o parničnom postupku koje uređuju tužbu za zaštitu kolektivnih interesa i prava,⁹ kao ni hrvatski Zakon o zaštiti potrošača koji predviđa „tužbu za zaštitu kolektivnih interesa potrošača“. ¹⁰ U odnosu na posljednji propis Republika Hrvatska je naročito morala imati u vidu odredbe Direktive o sudskim nalogima za zaštitu interesa potrošača koja postavlja do sada najdetaljnija pravila u ovom pogledu, te koja kod zaštite kolektivnih prava ne nameće bilo kakve obaveze prethodne saglasnosti potencijalnih žrtava.¹¹

Iako bi usvajanje navedenog dodatnog uslova bilo suprotno samoj prirodi kolektivne tužbe, odnosno drugom zakonodavstvu u BiH i regionu, odnosno obavezama koje proizilaze iz prava EU, zakonodavac ima legitimni interes da spriječi eventualne zloupotrebe u ovom pogledu. On to, međutim, već i čini ograničavajući broj subjekata koji mogu biti aktivno legitimirani za podnošenje takve jedne kolektivne tužbe.

4 Članovi 453a-453h Zakona o parničnom postupku FBiH („Sl. novine FBiH“, br. 53/03, 73/05, 19/06 i 98/15).

5 Članovi 453a-453ž Zakona o parničnom postupku RS („Sl. glasnik RS“, br. 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09, 61/13 i 67/13).

6 Član 46 Zakona o zabrani diskriminacije („Službeni glasnik Republike Srbije“, br. 22/09).

7 Član 7.2. Direktive Vijeća 2000/43/EZ od 29.6.2000., o primjeni načela ravnopravnosti osoba bez obzira na njihovo rasno ili etničko porijeklo; član 9.2. Direktive Vijeća 2000/78/EZ, od 27.11.2000., o uspostavi okvira za jednak tretman na području zapošljavanja i odabira zvanja.

8 Član 24. Zakona o suzbijanju diskriminacije („Narodne novine“ br. 85/08 i 112/12).

9 Član 502a. Zakona o parničnom postupku („Narodne novine“ br. 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14).

10 Članovi 106-107 Zakona o zaštiti potrošača („Narodne novine“ br. 41/14 i 110/15).

11 Član 3. Direktive Evropskog parlamenta i Vijeća 2009/22/EZ od 23.4.2009. o sudskim nalogima za zaštitu interesa potrošača (konsolidovana verzija).

2. AMANDMANI HALIDA GENJCA

Amandman I

Prvi amandman kojeg je predložio g. Hadil Genjac, delegat u Domu naroda Parlamentarne skupštine BiH, odnosi se na lični opseg (*ratione personae*) zabrane diskriminacije. Sugerišući da je trenutna odredba („osobi ili grupi osoba“) nejasna, predlaže da se ista precizira na način da se opseg zaštite od diskriminacije suzi samo na fizičke osobe. **Ovaj amandman nije opravdan. Predlagač ne obrazlaže zašto su pravne osobe isključene iz opsega prava na jednako postupanje, te zašto ne mogu biti žrtve diskriminacije. U svakom slučaju, ukoliko je i postojala nejasnoća, Zakon o zabrani diskriminacije je trebao biti preciziran na način da se u opseg zaštite izričito uključe i pravne osobe.**

Zakon o zabrani diskriminacije ne ostavlja nikakvu sumnju u tome da pravno lice može biti diskriminator, iako je nedosljedan po pitanju da li pravno lice može biti žrtva diskriminacije, budući da u pojedinim svojim odredbama koristi sintagmu „fizička i pravna osoba“, a u drugim „osoba ili grupa osoba“, što stvara određene nejasnoće. Međutim, imajući u vidu činjenicu da pravna lica u bosanskohercegovačkom pravnom sistemu imaju pravnu, poslovnu i procesnu sposobnost, te mogu biti predmet i krivičnog progona,¹² ne postoji razlog da ih se na vještački način isključi iz zaštite od diskriminacije. Da to nije bila ni namjera zakonodavca vidljivo je iz odredbe Zakona o zabrani diskriminacije o nadležnostima Ombudsmana BiH da odlučuje po žalbama zbog diskriminacije podnešenih od strane fizičkih i *pravni*h lica.¹³ Spomenuto krivično zakonodavstvo već propisuje krivično djelo „povreda ravnopravnosti u vršenju privredne djelatnosti“, čije biće krivičnog djela u sebi uključuje kršenje prava na jednako postupanje prema *pravni*m licima.¹⁴ Ukoliko je opravdano pravna lica štiti od diskriminacije krivičnim zakonodavstvom, tim je prije opravdano to činiti drugim antidiskriminacijskim zakonodavstvom.

Nadalje, primjenjivo međunarodno pravo, prije svega Evropska konvencija o ljudskim pravima - koja sadrži zabranu diskriminacije u svom članu 14., odnosno članu 1. Protokola broj 12 - odnosi se na *sva lica* pod jurisdikcijom države članice Konvencije, što naravno uključuje i pravna lica, te je Sud već utvrđivao povrede prava *pravni*h lica, pa i ona na jednako postupanje, odnosno zabranu diskriminacije.¹⁵ Područje gdje bi pravna lica naročito zahtijevala zaštitu jeste neopravdano različito postupanje u postupku upisa u registar, pristupa sudu i slično, gdje se često postavlja pitanje kršenja prava na slobodu udruživanja iz člana 11., u odnosu na član 14. Konvencije. Na sličan način ni relevantno antidiskriminacijsko pravo EU iz svog ličnog opsega ne isključuje pravna lica, već izričito ističe da se zabrana diskriminacije odnosi na „sve osobe“. ¹⁶ Takvo isključivanje iz gore navedenih razloga ne bi bilo ni opravdano, budući da Povelja o temeljnim pravima EU – koja je obavezujuća nakon Lisabonskog ugovora – propisuje da prava iz Povelje, poput prava na zabranu diskriminacije, a koja

12 Npr. XIV Glava četrnaesta Krivičnog zakona BiH („Sl. glasnik BiH“, br. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 8/10).

13 Član 7. stav 2. tačka b) Zakona o zabrani diskriminacije („Sl. glasnik BiH“ br. 59/09).

14 Član 204. Krivičnog zakona BiH („Sl. glasnik BiH“, br. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 8/10), član 241. Krivičnog zakona FBiH („Sl. novine FBiH“, br. 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11 i 59/14), član 260. Krivičnog zakona RS („Sl. glasnik RS“, br. 73/10).

15 Npr. Katolička crkva Canea protiv Grčke (predstavka br. 25528/94), od 16.12.1997.

16 Vidi, naročito: član 3. Direktive Vijeća 2000/43/EZ od 29.6.2000., o primjeni načela ravnopravnosti osoba bez obzira na njihovo rasno ili etničko porijeklo, član 3. Direktive Vijeća 2000/78/EZ, od 27.11.2000., o uspostavi okvira za jednak tretman na području zapošljavanja i odabira zvanja.

korespondiraju onima iz Evropske konvencije o ljudskim pravima, imaju značenje i opseg kao i ona iz Konvencije.¹⁷

Amandman II

Ovim amandmanom predlagač traži da se u samu definiciju mobinga, kao oblika diskriminacije, uvede obaveza uspostave dijaloga sa nevladinim organizacijama radi upozoravanja na različite oblike diskriminacije na radnom mjestu i borbe protiv takve diskriminacije. **Iako naglašavanje takve obaveze nije neopravdano, to ne bi trebalo činiti uz samu definiciju ovog oblika diskriminacije, jer se pravi neopravdano nomotehničko odstupanje od ostatka člana.**

Amandmani V i VI

Ovim amandmanima predlagač želi da institut učešća trećih lica (umješača) kako je uređen u Zakonu o zabrani diskriminacije dovede u vezu sa procesnim pravilima parničnog zakona u BiH („može se, u skladu sa pravilima parničnog postupka, kao umješač“). **Smatramo da bi ova intervencija samo dovela do dodatne zabune, koja je već vidljiva u praksi.** Naime, Zakon o zabrani diskriminacije, kao propis *lex specialis*, institut miješanja normira na način koji nije identičan onima iz općih procesnih pravila, budući da posebno osnažuje procesnu poziciju tužitelja kao žrtve diskriminacije (miješanje može biti samo na njegovoj strani, samo se tužitelj može protiviti i sl.). Relevantni zakoni o parničnom postupku će se svakako supsidijarno primjenjivati na sva pitanja koja nisu izričito regulisana procesnim pravilima Zakona o zabrani diskriminacije, u mjeri u kojoj im nisu suprotni.

¹⁷ Član 52. stav 3. Povelje o temeljnim pravima Evropske unije.

3. AMANDMAN NIKOLE LOVRINOVIĆA

Predloženi amandman g. Nikole Lovrinovića, poslanika u Predstavničkom domu Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, veoma su problematični budući da su usmjereni na značajne izmjene same definicije pojma diskriminacije, te ujedno nameće dodatni procesni uslov dopustivosti tužbe za zaštitu od diskriminacije koji nije opravdan.

U odnosu na izmjene iz **prvog stava** predloženog amandmana, koje su usmjerene na samu definiciju diskriminacije predlaže se uklanjanje navođenja zaštićenih osnova, obrazlažući navedeno time da „[s]vako pobrojavanje pojmovi, skupina ili djela koje se može vezati za diskriminaciju uvijek ima manjkavost da izostavi neke ili da se pojavi novi oblik koji neće biti prepoznat u ovom Zakonu te se neće moći procesuirati“. Predlagatelj gubi iz vida da je pobrojavanje zaštićenih osnova do sada bilo u otvorenoj formi (*exempli causa*), što je vidljivo i iz izraza „kao i svaka druga okolnost“ koju zadržava i predlagatelj u svom prijedlogu. Netaksativno nabrojanje zaštićenih osnova ima za cilj i da olakša subjektima zabrane diskriminacije u lakšem određivanju opsega odredbe. **Navedeno predstavlja općeniti model normiranja odredbi o zabrani diskriminacije, kako u domaćem zakonodavstvu,¹⁸ tako i međunarodnom,¹⁹ te bi usvajanje ovog amandmana predstavljalo neopravdano odstupanje od standarda u ovom pogledu.**

Predložena izmjena iz drugog stava predloženog amandmana nije najjasnija te ima potencijal da generiše mnoge probleme u praksi. Ona sugerise da će se djelo smatrati diskriminacijom samo ako „počinitelj izjavi da ne bi želio da se to njemu dogodi“, što je procesni uslov koji nije opravdan, te odstupa od opće shvaćene definicije diskriminacije. Ovo naročito iz razloga što za dokazivanje diskriminacije nije bitna namjera počinitelja diskriminacije, što potvrđuju i međunarodni standardi.²⁰ Navedeno je prihvaćeno i u postojećem Zakonu o zabrani diskriminacije, a koje su zadržane i u navedenom prijedlogu u prvom stavu („koja za svrhu ili posljedicu ima“), tako da je drugi stav prijedloga amandmana u suprotnosti sa prvim.

U trećem stavu predloženog amandmana predlaže se uvođenje dodatnog procesnog uslova dopustivosti tužbe za zaštitu diskriminacije, budući da se predlaže da je „obavezno izjašnjavanje Institucije Ombudsmana za ljudska prava BiH“ da bi se moglo utvrditi da li je učinjeno djelo čin diskriminacije. Ovo je problematično iz više razloga. **Prvobitno, na ovaj način se ozbiljno dovodi u pitanje nezavisnost sudstva, jer po ovom prijedlogu sud ne može utvrditi postojanje diskriminacije ukoliko se o činu protiv kojeg je usmjerena tužba Ombudsman već prethodno nije pozitivno izjasnio.** Drugo, na ovaj način se žrtva primorava, prije eventualnog sudskog postupka, na prethodno obraćanje Ombudsmanima, te budući da je njegova odluka od ključnog značaja, budući da obavezuje i sud, žrtva mora čekati odluku Ombudsmana prije nego što bude koristila druga pravna sredstva. Na ovaj način postoji opasnost od propuštanja prekluzivnih rokova, a budući da i pozitivna odluka Ombudsmana nije obavezujuća, ozbiljno se dovodi u pitanje postojanje učinkovitog pravnog lijeka protiv kršenja prava na

18 Vidi, npr: član II/4. Ustava BiH; član 19. Zakona o radu RS („Sl. glasnik RS“, br. 1/16); član 8. Zakona o radu FBiH („Sl. novine FBiH“, br. 62/15); član 9. Zakona o strancima („Sl. glasnik BiH“, br. 88/15) itd.

19 Vidi, npr: član 14. Evropske konvencije o ljudskim pravima; član 1. Protokola 12 na Evropsku konvenciju o ljudskim pravima; član 2. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima; član 2. stav 2. Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima; član 2. Konvencije o pravima djeteta; član 21. Povelje Evropske unije o temeljnim pravima.

20 U odnosu na Evropski sud za ljudska prava, vidi, npr.: *D.H. i drugi protiv Češke Republike* [GC] (predstavka br. 57325/00), 13.11.2007, para. 79. U odnosu na Sud pravde Evropske unije, vidi, npr: *Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding v. Firma Feryn NV*, Case C-54/07 [2008].

jednako postupanje.²¹ Procesna pozicija Ombudsmana se može osnažiti na druge načine, poput onih koji su već istaknuti u Prijedlogu izmjena i dopuna Zakona o zabrani diskriminacije (da sud uvijek razmatra preporuku), te su zamislivi i drugi mehanizmi (da ocjena Ombudsmana o postojanju diskriminacije za posljedicu ima automatsko obrtanje tereta dokazivanja), ali navedeni prijedlog poslanika bi imao baš suprotne posljedice, te bi poziciju žrtve značajno i nepotrebno otežao.

Za kraj, imajući u vidu hitnost i kratkoročnost izrade ovog komentara na prijedlog amandmana na Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije BiH, zadržavamo pravo da ovaj komentar sadrži određene nedorečenosti. Komentar na prijedlog amandmana na navedeni Zakon se zasniva na stručnoj ekspertizi i jednogodišnjem radu članova i članica naše Inicijative. Nadamo se da na ovaj način doprinosimo stvaranju boljih zakona i boljih javnih politika u Bosni i Hercegovini.

O Inicijativi

Inicijativa za monitoring evropskih integracija Bosne i Hercegovine je neformalna koalicija trideset organizacija civilnog društva koja doprinosi praćenju reformi i nadgleda primjenu politika, prava i standarda Evropske unije, fokusirajući se na pitanja demokratizacije, vladavine prava, te ljudskih i manjinskih prava.

Saznajte više o Inicijativi na: <http://eu-monitoring.ba/o-inicijativi/>

Kontakt: Inela Hadžić, info@eu-monitoring.ba
tel 033/551000, fax 033/551002, www.eu-monitoring.ba

Ovaj komentar nastao je kroz program institucionalne podrške, koju Švedska međunarodna razvojna agencija (SIDA) pruža Sarajevskog otvorenom centru. Izneseni stavovi u ovom Komentaru ne predstavljaju nužno mišljenje i stavove Švedske međunarodne razvojne agencije.

²¹ Član 13. Evropske konvencije o ljudskim pravima.